

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Romana Virgine artyre Bellovaci In Gallia. Commentarius Prævius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORE
C. B.

omnibusque
generatim er-
roribus pari-
ter obtinere
locum, ex
disputatis
satis liquet.

eadem erga Dionysium Alexandrinum benignitate
usum fuisse.

121 Ut ut sit, tum quæ verbis jam transcriptis
proferuntur a Baronio, tum ea, quæ nos in Com-
mentario protulimus, sufficere debent, ut Dionysius
in iis omnibus, quæ circa SS. Trinitatem erronea
in sua ad Annonium et Euphranorem epistola do-
cuisse visus est, facilem apud omnes æquos rerum
æstimatores excusationem inveniatur. Quod vero gene-
ratim pertinet ad errores, quos Sanctus non tantum
admisit visus est; verum etiam reipsa admisit, ex-
cusari eum in his omnibus pariter mereri, ea, quæ
hoc præsentis capite et alibi in Commentario et in hac
Appendice disserui, satis superque ostendunt. Cele-
rum præter Opera, quæ jam, veluti a Dionysio
adornata, tum in Commentario, tum in hac Appen-
dice recensui, nulla amplius nominatim seu in specie
enumeranda supersunt; nec propterea tamen quis-

quam existimet, nulla præter ea, quæ in hujus de D
Dionysio Tractatus decursu memoravi, fuisse a
Dionysio Opera elucubrata. Etenim Eusebius sin-
gulis fere locis, quibus aliquot vel epistolas vel Opu-
scula, a Dionysio elaborata, recenset, plura adhuc
alia a Sancto elucubrata fuisse, adjungit. Sic, ut
ceteros locos, quibus id facit, omittam, lib. vii Histo-
riæ Ecclesiasticæ cap. 45, recensitis plurimis, quas
Sanctus scripsit, epistolis, mox addit: Alias quoque
complures ad diversos scripsit epistolas, ex quibus
quicumque illius Operum studiosi sunt amatores
(sunt autem etiamnum plurimi) multiplicent perci-
pere possunt utilitatem. Scripsit ergo Dionysius
præter eas, quas recensui, adhuc plurimas alias
epistolas, ex quibus, cum, ut ait Eusebius, multiplex
posset percipi utilitas, deplorandum sane est, eas in-
teruisse.

DE S. ROMANA VIRGINE MARTYRE

BELLOVACI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B.

B

§ I. Vitæ ejus scriptor, memoria sacra, in Galliam adventus.

E

UB DIOCLE-
TIANO ET
MAXIMIANO.
S. Romanam
Bellovacii pas-
sam

Res Bellovacenses sub initium sæ-
culi decimi septimi Petrus Louve-
tus et Antonius Loiselus ex insti-
tuto scriptis persecuti sunt. Multa
illi de Bellovacensium antiquitate,
potentia, rebus bellicis. Gentis ca-
pitæ Cesaromagum fuit, quod modo
a gentis nomine Bellovacum audit. Episcopatum ha-
bet antiquum Remensi metropoli suffraganeum, cujus
antistes comitis et Franciæ Paris (ut vocant) titulo
gaudet. Diocesim autem Bellovacensem ita descri-
bunt Novæ Galliæ Christianæ editores: Circum-
scribitur illa ad Septentrionem diocesisibus Ambia-
nensi ac Noviomensi; ad Orientem Suessionensi et
Silvanectensi, ad Meridiem Silvanectensi, Parisi-
ensi et Rotomagensi; ad Occidentem Rotoma-
gensi. Christi fidem S. Lacinus martyr (data sunt
ejus Acta ad diem 8 Januarii) eo primus iniecit,
idemque primus Bellovacensium præsul fuisse a
multis creditur, dissentientibus aliis. Hunc imitata
S. Romana, relicta Urbe, sociabus aliquot comitata
in Gallias venit, parique martyrii desiderio accensa
apud Bellovacenses voti sui compos effecta est. Vitam
ejus, seu potius reliquiarum, præmissis martyrii
compendio, translationis historiam tom. II Spicilegii
editionis primæ pag. 677 prelo dedit Acherius, quam
a Nicolao de Boissy Congregationis Gallicanæ Cano-
nicorum Regularium in abbatiâ S. Quintini Bellova-
censis Priore accepit: unde et Louvetus multa de-
prompsit eorum, quæ de S. Romana in Antiquitatibus
Bellovacensibus retulit.

scriptor ano-
nymus

2 Vitæ hujus auctori, quisquis fuerit, non omnia,
imo pauca sive in ipso martyrio, sive ante illud gesta
innotuerunt: neque id mirum: qui enim Sanctæ
vivere temporibus, gestorunquæ ejus spectatores, te-
stesque esse poterunt, artati persecutionis instan-
tia, inquit num. 3, ordinem passionis ejus non
scripserunt, et posteri de ea, quæ non perspexer-
unt, scribere noluerunt, ne adinventores innota-
rum rerum æstimarentur, asserere dubitaverunt.
Quo illud factum est, ut antiquioribus ævæ Chri-
stianæ sæculis nulla fuerit ejus martyrio constituta so-
lemnis dies, quamquam illud Bellovacensibus abunde
foret exploratum. Quo autem tempore S. Romanæ
Vitæ litteris consignari, ipsamet auctor loco non
uno prodit. Capit. 2 (secundum partitionem nostram
initio sic loquitur: Nostris vero temporibus cum
comes Flandriensis Balduinus puerum Philippum,
Henrici regis filium, ad regni proveheret solium,
ipsamque pro eo disposeret regnum, civitas Belua-
censis suo destituta est antistite. Annuente igitur

supernæ pietatis æquitate, Guido decanus, custos-
que ecclesiæ S. Quintini Vermandensis, et archi-
diaconus Laudunensis, constitutus est a præfato
principe Bellovacensium episcopus. Num. vero 7
Guidonem hunc scribit annum integrum exsulsisse
jussu Philippi regis, cum is per seipsum moderandas
regni Gallici habenas suscepisset. Rursum num. 19
editum a S. Romana prope Argentolium prodigium
recensens, id sibi eorum, qui videre et affluere,
assertione comperit esse, testatur. Denique et in
Vitæ epilogo iis verbis utitur, ut Bellovacii scriptio-
nem suam, superstitie etiamnum Guidone episcopo,
absoluisse videatur.

5 Aimoinus lib. v, cap. 48 scribit, Philippum ^{seculi xi,}
Henrici regis filius nominis I majorem natu filium,
vivente et jubente patre, anno 1059 unctum esse
in regem; Henricum autem anno sequenti obiisse.
Regni autem administratio penes Balduinum sexen-
nio fuit, sub coquo Bellovacensem cathedram Guido
adiit anno 1065 vel sequenti: annus enim 1072
episcopatus ejus nomen fuit, ut habet ejus charta
apud Loiselum pag. 254 eodem anno data 15 Ka-
lend. Jul. Unde Novæ Galliæ Christianæ editores
Albericum et Sigebertum corrigendos monent, quo-
rum alter Guidonem anno 1066, alter proxime
sequenti benedictionis munus accepisse, asseruit.
Annos jam aliquot in episcopatu Guido exegerat, cum
post conditam exornatamque S. Quintini haud præ-
culla Bellovacensibus mœnibus ecclesiam anno 1075
sedem suam deserere coactus est: ad quam non re-
diit nisi anno 1074 vel sequenti, ut infra num. 27
dicitur. Horum itaque omnium cum anonymus Vitæ
S. Romanæ auctor meminisset, non ante id temporis
scripsisse, necesse est: nec tamen (etsi id minus cer-
tum sit) post annum 1083 (vide finem num. 2) si
verum est, Guidonem hoc anno episcopatu cessisse,
et Cluniaci vitam monasticam amplectum biennio
fere post pie obiisse; ut ex Guiberto abbate B. Ma-
rix citati Galliæ Christianæ editores scribunt, a
quibus Louvetus aliquantulum discrepat. Quid vero
de anonymi fide censendum sit, ex dicendis num. 6
statui poterit.

4 Minus celebrem fuisse ante Guidonis ætatem ^{et Martyrolo-}
S. Romanæ memoriam num. 3 his verbis anonymus ^{gia quædam}
aperit: Decreverunt majores nostri diem martyrii ^{recentiora}
ejus se non solemnitè celebrare, nec tamen passi ^{celebrant;}
sunt omnino insolenscere, scientes, quod martyrio
coronata Christi cohæres regnat in gloria. Unde
Guidonem episcopum in epilogo solemnitatis S. Ro-
manæ institutum amplificatoremque haud injuria
nuncupat. Indeque, opinor, antiquiorum martyrolo-
gorum

A gorum profuere de S. Romana silentium. E recentioribus illius meminerunt Saussayus in Appendice ad Martyrologium Gallicanum : S. Romana virgo, cujus corpus Bellovaci servatur in monasterio S. Quintini, jam pridem miraculis a Deo clarificatum et a fideli populo devote honoratum. Castellanus in Martyrologio Universali ad hunc diem : In pago Bellovacensi, S. Romana, culta ut Virgo et Martyr Bellovaci, ubi est ejus corpus in ecclesia S. Quintini. Die etiam 5 Octobris signatur ejus festum in Breviario Bellovacensi, quod habemus manuscriptum, edito sub Odone Bellovacensi episcopo anno 1354. Dies porro hic non martyrii, sed translationis reliquiarum S. Romanæ est, ut lib. II cap. 9 Louvetus observat : cum, qui Diocletiani temporibus vivere, Christiani neque ordinem, neque tempus, neque diem denique, quo S. Romana passa est, litteris consignarint.

ut illo Sancto
in Gallias
adventum

B S. Romanæ in Gallias adventum explicare exorsus anonymus, initium ducit a duodecim fidei Christianæ precibus, qui post plantam a SS. Petro et Paulo, et a successoribus eorum irrigatam Romanam Ecclesiam in Gallias Roma missi sunt, sancti Evangelii lucem Gallias populo illaturi. Hujus, inquit num. 2, intentionis devotione egressi sunt ex eadem Urbe duodecim Christi milites nobilissimi et egregii prædicatores, qui Galliarum se ingerere non dubitarent atrocitati, idololatriæ eradicatori falsitatem, et fidei seminari veritatem; et mox ad propositum propius accedens addit : Inter quos velut lucernæ super candelabra positæ effulserunt Christi martyres Quintinus atque Lucianus. Duodecim horum Gallie Apostolorum, quos hic indicare verisimiliter anonymus voluit, nomina in Commentario prævio ad Acta S. Luciani data ad diem 8 Januarii hoc modo exprimuntur : Hac itaque tempestate beatissimus Quintinus et sanctissimus Lucianus Roma egressi, Domino ducente, Gallias venerunt. Fertur etiam, sed et libelli de eorum certaminibus testantur, cum eis sanctos Crispinum et Crispinianum, Rufinum, Valerium, Marcellum, Eugenium, Victorianum, Fuscianum, Piatonem atque Regulam pariter advenisse. Eisdem quoque habent Acta S. Fusciani parte II Historiarum ecclesiæ Gallicanæ Bosqueti pag. 136, etsi cum aliquo discrimine. Sancti ergo Viri, inquit, Fuscianus et Victoricus cum duodenario numero sociorum, per ordinem glomerati, una cum venerabili Dionysio præsule, comitibus ceteris Piatone, Rufino, Crispino, Crispiniano, Valerio, Luciano, Marcello, Quintino et Regulo ab urbe Roma progredientes, cursu intrepido, pro Christi dimicantes victoria, bellatores Dei egregii intra fines Galliarum urbe Parisiis, duce Christo itineris, pervenerunt.

idoneis testi-
monii desti-
tutus,

C 6 Si vera anonymus narrat, duodecim hosce Apostolos æmulate duodecim virgines, sancta inter se societate conjunctæ, parique martyrii cupiditate inflammata, deserta Urbe et parentibus, ad barbaras ferocesque ea tempestate Galliarum gentes sese conferre, non dubitarunt. De S. Romana quidem, binisque aut tribus sociabus ejus aliunde notis id inficiari notum : at de duodenario virginum numero haud ita facile inducar, ut credam. Certe, si sub Diocletiano passæ sint, non deerat illis Romæ martyrii occasio, ut ejus causa Gallias adire deberint. S. Romanam, Benedictam et Leoberiam nominatim anonymus exprimit (Jolaniam et Camonianam Saussayus adjicit) cur non etiam reliquias? Sed esto, antiquioribus Gallicanæ ecclesiæ fidelibus, grassantibus persecutionum procellis, earum res gestas memoriamque posteris transmittendi otium defuerit; temporumve injuria monumenta antiqua, si quæ de illis exstiterint, interierint; anonymus saltem iis se fuisse destitutum, ultro confitetur. Necesse igitur est, ut ea tantum collegerit, litterisque mandarit, quæ sæculo XI de duodenaria illarum illarum turba popularis traditio circumferebat; quæ quam exigui momenti sit, cum tot sæculorum spatio a rerum gestarum epocha disjungitur, deficiente præsertim omni antiquitatis suffragio, nemo non videt. Idem quoque de

Breviario Bellovacensi censemus, cui S. Romanæ historiam insertam esse, tomo IV de S. Luciano agens Tillemontius asserit, si eadem referat : nobis enim illud in promptu non est.

AUCTORE
J. B.

7 Sed ut concedamus, duodecim virginum classem post sublato martyrio SS. Lucianum et Quintinum Gallias accessisse, nondum omnino certum fiet, ex harum numero sanctam fuisse Romanam : anonymus enim Vitæ ejus auctor, antiquorum auctoritate destitutus, ad Acta S. Benedictæ, quæ harum virginum dux et magistra fuisse perhibetur, recurrere compulsus est, et ad instar illius (quantum quidem apparet) qui S. Saturninæ (de qua 20 Maji) Acta dedit, S. Romanæ subinde adscribere, quæ in illis de S. Benedicta leguntur. Quod dixi, specimina e pluribus pauca probabunt. Numero 5 apud anonymum hoc initium est : Erant eodem tempore Romæ in sanctæ conversationis habitu duodecim virgines generosæ, invicem sibi una religiosæ fidei familiaritate conjunctæ : in quarum mentibus virtus sacræ opinionis procreaverat honorabile culmen gratissimæ honestatis. Eruditæ enim erant multimodis virtutum generibus, et sanctarum documentis Scripturarum formabantur omni opere pietatis, proficientes sanctæ devotionis gratia, divina eis propitiante clementia. Quid Acta S. Benedictæ? Habebat ergo, inquit, secum in suæ sanctæ conversationis habitu (Benedicta) generosas duodecim virgines procreatas unius germine seminis et decoras opinione præfulgidæ indolis : in quarum mentibus virtus sacræ operationis generaverat honorabile culmen gratissimæ honestatis. Neque minor utrobique est quoad reliqua verborum sententiarumque similitudo et consonantia.

aliunde petitis

8 Rursum sub finem ejusdem numeri de S. Romana jam Bellovaci commorante ita anonymus loquitur : Instabat jejuniis et orationibus crebris et despiciebat omnia pro amore patriæ cælestis. Erat enim miræ patientiæ, sanctæ humilitatis, et cælestium gratiarum exornata donis, mente tranquilla, sermone nitida et opere sancta. Totidem pene verbis eadem de S. Benedicta Lauduni commorante in ejus Actis leguntur. Instabat quippe jejuniis et orationibus crebris : ac despiciebat cunctarum blandimenta opum pro amore regni cælestis. Et paulo infra : Erat miræ patientiæ, sanctæ humilitatis, et cælestium gratiarum exornata donis, mente tranquilla, sermones nitida, et opere sancta. E quibus intelligi videtur, non aliunde, quam ex Actis S. Benedictæ sua deprompsisse anonymum; quamquam nec inde duodecim virginum in Gallias peregrinationi multum probabilis accedit : præsertim cum S. Benedicta, quæ velut cæterarum dux et antesignana describitur, ætatis, dum martyrio coronata est, parum proæctæ fuisse videatur e verbis, quibus eam juxta alloquitur : Benedicta, inquit, adhuc miserabilis puella : ætatulæ tuæ in infantia positæ jam nunc miserere. Unde de cæterarum quoque juvenili ætate prudens suspicio nascitur, et proinde tanto minus probabilis præ se fert ea virginum in Gallias expeditio, quanto plus habet admirationis. Quod numeri proximi initio dicebam, concessio etiam prædictarum virginum Roma in Gallias itinere, minime certum fieri, de earum numero fuisse S. Romanam, ideo dixi, quod hujus in Actis S. Benedictæ, unde sua anonymum nostrum hausisse, apparet, nulla mentio fiat.

et parum
certis

9 Popularis ergo traditio, eaque nullis antiquitatis suffulta testimonii moris videtur anonymum, ut S. Romanam e sociabus S. Benedictæ unam fuisse, assereret, et sibi fas esse existimaret, ut nonnulla, quæ de illa dicuntur, huic nostræ Sanctæ applicaret; cui forte accessit qualiscumque temporum, locorumque propinquitas. Quanti vero S. Benedictæ Acta fieri debeant ad diem 8 Octobris, quo signatur in Martyrologio Romano, discuti uberius poterit : interim nonnulla animadverto, quæ Actorum fidem, si non omnino tollere, minuere tamen possint. Primum est duodecim virginularum in Gallias iter, de quo jam actum est. Alterum est judicis tum conditio,

tum

ACTORE
J. B.

tum agendi modus. Judæus enim fuisse dicitur, nescio, an usitato in iudiciis Romanis Diocletiani tempore exemplo: quod si Judæum quidem, sed occultum fuisse, et propterea id secreto virgini insinuasse dixeris, ut ex his ejus verbis videtur posse deduci: Nam et ego te alloquar secretius, quod sum genere Judæus; cur coram aliis S. Benedicta a Judaismo ad Christiana sacra nullo sermone convertere studeat, eademque opera iudicem prodit? Deinde ut Virginis animum expugnet, sibi que amicum et obtemperantem reddat, Ego, inquit, Judæus sum, Jesu Christi nomen odi, doctrinæ ejus nunquam auribus præbui, Ecclesiam semper destruxi, quantum potui. Apposite quidem, si hujusmodi blanditiis id egisset, non ut Virginis animum emolliret, sed ad certamen acrius incitaret. Denique idem judex, etsi suæ impietatis administris non careret, martyris cæsariem accepit manu leva, et securim intorsit dextera in sacratissimæ virginis tempora, judex nempe simul et carnifex. Tertium est nimia prodigiorum multiplicatio: his enim immanissime exciditur, his ope curatur angelica. Postremum est, ut sileam duriora virginis miræ patientiæ et sanctæ humilitatis dono exornata in iudicem verba, non alium fontem innuere ista: Sic denique S. Benedicta cum supradictis virginibus... fines Gallorum... FERUNTUR advenisse; et iterum: Tunc Matroclus judex scelestissimus ad hæc hoc dixisse fertur: expedit tibi etc., quam incertos vulgi rumores.

exornat.

10 Cum itaque duodecim hæ Romanæ virginis (ut quidem Actorum scriptori placet) emenso longo itinere in Gallias advenire, aliæ alio, quo pluribus prædesent, divino nutu concessere. S. Benedicta cum quadam collectanea sua Lauduni substitit, sancta vero Romana Bellovacium usque progressa est, ubi cum fidelibus quibusdam, quos S. Luciani prædicatio Christo pepererat, societate contracta, totam se dedit jejuniis, orationibus, exercitationibusque virtutum. S. Benedictam Laudunensibus, S. Romanam Bellovacensibus morum operumque sanctitate præfulsisse, vocare in dubium notum: at singulis fere duodecim virginibus singulas pariter divinitus sedes fuisse constitutas, metuo, ne fuerit studiose confectum, ne scilicet, quæ Gallicanis Apostolis, quos amulabantur, dicuntur fuisse numero et martyrii cupiditate pares, isdem unius habitationis societate dissimiles haberentur; S. Romanæ Leoberiam sociam adhæsisse, Louvetus Historiæ Bellovacensis lib. II cap. 9 scriptum reliquit: at Acta S. Romanæ, quæ tamen præ manibus habui, ut et S. Benedictæ, Leoberiam huic, non illi; non Bellovacii, sed Lauduni comitem sociamque fuisse, aperte testantur.

C

§ II. Tempus martyrii, reliquiarum prima translatio.

Probabilibus
apparet,

Jam SS. Luciani et Quintini martyrum pro fide certamina, ut Acta referunt, quorundam sermonibus Romæ renuntiata fuerant, cum in Gallias Romana perrexit. De S. Quintino ad diem 31 hujus mensis agendum est: annum autem, quo martyrium S. Lucianus subiit, Majores nostri non definiverunt: eo quod suum de S. Dionysii, cui socius fuisse S. Lucianus creditur, in Gallias adventu iudicium pronuntiare necdum tempestivum videbatur; qua de re ad diem 9 hujus mensis suus erit agendi locus. Interim vero ex Actis S. Luciani ad diem 8 Januarii, et S. Piatonis ad diem 1 Octobris datis nonnulla observo: ex illis quidem S. Lucianum post S. Quintinum martyrii palmam retulisse: sic enim cap. 2 num. 8 pag. 467 loquentem inducunt S. Lucianum: Gratias ago tibi, Domine Jesu Christe Redemptor mundi, qui me ad titulum dignitatis tuæ vocare dignatus es, et beatissimorum martyrum tuorum Dionysii et Quintini consortem efficere. Ex his autem, S. Piatonis necem post sublatum martyrio S. Lucianum contigisse: nam et ille num. 6 Domino gratias agit, quod S. Luciani aliorumque martyrum sit consors effectus. Recens porro tum fuisse S. Lu-

ciiani martyrium, vel saltem non diu ante contigisse, D suadet idem prædicata ab utroque fidei tempus, et eadem sub Maximiano persecutio. Cum igitur circa annum 287 S. Piatonis obitus in Commentario illius Actis prævio consignetur, consequens est, ut nec S. Luciani obitum, nec S. Romanæ in Gallias adventum procul ab eo remotum esse, dicamus.

12 Credibile autem atmodum est, S. Romanam gentilibus suis Bellovacii, quorum magnus erat tum temporis in ea civitate numerus, quique, ut perquirent Christi milites, maxime eos, qui Roma dudum exierant, in mandatis habebant, haud diu fuisse ignotam, præsertim si vera sit illa duodecim virginum senatorio genere prognatarum simultanea in Gallias fuga, ac proinde brevi post martyrii corona insignitam. Imperatoris quidem nomen, sub quo passa est, Acta non exprimitur; cum tamen cum Principis terreni imperii titulo indigent, non alius eo nomine venire videtur quam Diocletianus, penes quem imperii summa ab abdicationem usque remansit; quique non absimili loquendi modo in Actis S. Piatonis num. 5 ad imperium totius orbis electus dicitur. Cum hic Maximianum Herculium circa annum 286 Cæsarem renuntiasset, sævissima in Gallias adversus Christianos tempestas, Herculio auctore, excitata est, sævitque usque ad annum 292 in Gallias, quo Constantio Chlora, Constantini Magni patri, homini Christiano nomini non adeo infenso, Galliarum obtigit administratio. Et his quidem limitibus, ut mihi videtur, S. Romanæ passio probabiliter circumscribi potest: neque enim est, cur ad alteram illam Christianorum persecutionem, cui sub isdem Diocletiano et Maximiano annis 505 initium dedit, differri debeat, a qua si non omnino Gallia immunis fuit, minus certe detrimenti est passa, teste Lactantio cap. 16. Vexabatur, inquit, universa terra et præter Gallias ab Oriente usque ad Oceanum tres acerbissimæ bestie seviebant. Ino, dicente Ruinartio in Praefatione generali ad Acta Martyrum pag. 67, Gallicanæ ecclesie, forte ne unum quidem martyrem sub Chlora Constantio passum celebrant.

15 Propterea tamen non inficior id, quod eruditius quibusdam placet, non paucos Christianorum, etiam post susceptum a Constantio Galliarum moderamen, sive privata præfectorum sævitia, sive reliquorum imperatorum jussionibus, sive gentilis vulgi furori fuisse litatos, distracto præsertim exteris bellis Constantio: rerum id unice contendo, nihil peculiare occurrere, quo id de S. Romana cogamur asserere, nec a verisimilitudine abhorre, si potius passam eam esse dicamus, cum maxime persecutio in Gallias sævit, plurimique morte mulctati fuisse noscuntur, quam cum fuit illa remissior; eaque de causa S. Romanæ martyrium late sub Diocletiano et Maximiano signavi. Sed nec dissimulare velim, esse in illius Actis, quod huic assertioni meæ refragari videatur. Ita enim habent num. 4. Cum autem princeps terreni imperii a principe suo diabolo instigatus ad delendam Christianæ fidei religionem et exaltandam idololatriæ superstitionem, per lata terrarum spatia iniquitatis decreta divulgasset, servos Dei et ancillas, ubicunque inventi fuissent, aut idolis immolare, aut per diversa tormentorum genera mortis periculo subjacere adigebat. Jam vero que tandem illa est, inquit, præter universalem Diocletianæam, persecutio, cui allata verba Actorum applicari aptius et congruentius possint? Verum his haud magnopere movebitur, quisquis animum attenderit, non inusitatum id esse, iis potissimum scriptoribus, qui a rerum gestarum temporibus nimio intervallo remoti fuerunt, ut Diocletianæam persecutioni omnium celeberrimæ adscribant, quæ tamen aliquanto prius acciderunt. Testimonio sunt S. Quintini Acta: Factum est autem, inquit, in illis diebus, ut persecutio insurgeret Christianorum per universum orbem terrarum: nec tamen sæculo iv, sed in, nondum e vivis sublato S. Piatone, martyri occubuit.

14 Assentiri iis minime possum, qui S. Benedictam sub Juliano apostata passam volunt; de qua in Augustam

S. Romanam

E

sub Diocletiano,

F

quam sub Juliano apostata,

A *Augusta Viromandunorum illustrata ad annum Christi 565 ita Hemeræus a Passionariis ecclesie S. Quintini scribit*: Imitata Quintinum contribulem, eundemque, ut alii volunt, cognatum Benedicta Romana virgo, peregrinationem etiam, cum aliquot sociabus, ad eodem Viromanduos instituit, Christianam fidem et ipsa ampliatura. Ministerione publicæ prædicationis? Exempla certe tulit illa ætas, sexus imbecillis Euangelicam prædicationem obeuntis: quæ leges apud Socratem et Sozomenum. Benedictæ sodales Leoberia, collectanea ejus, Jolana, cujus numen infantulis exsuccis, macieque contabescentibus, apud nos propitium esse solet: etc. Passa Benedicta est in Originaco ad Isaræ fluentia: qui locus recessit ab Augusta Verom. Laudunum Clavatum versus, duabus leugis Gallianis. Ibidemque requiescit corpus ejus. Et ad sacri pignoris tutelam positum monasterium est sanctimonialium Ordinis Benedictini, miraculorum frequentia nobile. In quo adhuc securicula ostenditur, quam Matroculus loci vel dynasta, vel præfectus, Judæus, ut quidam volunt, animo immanius exæstante, in caput Benedictæ virginis impexit, imperante Juliano desertore. *Ex quo consequens fieret, non modo S. Benedictam, sed etiam S. Romanam multo serius, ac dictum est, in Gallias appulisse aut certe passas esse. Verum id cum Actis utriusque Sanctæ haud satis convenit. Obitus enim S. Quintini sub finem sæculi in contigit, ut ex num. 11 colliges. S. Benedicta autem et S. Romana Roma egressæ sunt, cum S. Quintini certamina quorundam relatione audiri Romæ cœperunt, quod certe ad annum 561, quo imperare Julianus cœpit, differri non potest, nedum ad annum 565, cum anno 565 Julianus occisus sit. Neque admodum verisimile est, Juliano imperante, superfuisse, quos præcedenti sæculo S. Luciani prædicatio Christo lucrifecerat, quibuscum tamen necessitudine fuisse conjunctam S. Romanam, ipsius Acta commemorant.*

martyrium
obiisse.

13 *Contendit fortasse quispiam, S. Benedictam, sociasque virgines Roma in Gallias fuisse exiit non modo SS. Luciani et Quintini certaminum fama, sed maxime prodigiorum, quæ S. Quintinus operatus est plurima, posteaquam ab Eusebia corpus ejus, quod hactenus aquis obrutum laterat, repertum fuit: id porro annis circiter 35 ab ejus obitu contigisse: fieri proin facile potuisse, ut tum demum Roma egressæ in Gallias venerint; ac dein sub Juliano apostata fidem suo sanguine obsignarint: idque ipsum non modo Hemeræum ex Passionariis S. Quintini tradere, sed Saussayum etiam, et Franciscum Giry ex Auriniacensibus Mss. At certum mihi imprimis non est, S. Romanam Benedictæ comitem fuisse: licet enim in Actis S. Romanæ fiat mentio Benedictæ; in Actis S. Benedictæ nulla sit Romanæ. In utrisque nulla seu Juliani, seu miraculorum S. Quintini, sed tantum SS. Luciani et Quintini certaminum. Præterea Lahierius in Monologio Virginum Acta S. Benedictæ satis proluxa ex Atrebatensi S. Vedasti abbatia accepta sibi præ manibus fuisse, ait, simulque fatetur, haud illis exprimi, quo imperante, fuerit martyrium passa. Cujus autem ætatis et ponderis sint monumenta illa S. Quintini et Auriniacensia, neque auctores illi exponunt, neque ego comperit habeo; quibus non obstantibus, Castellanus ad annum 286 S. Benedictam, auctores vero Martyrologii Parisiensis anno 1728 editi S. Romanam post annum 290, S. Benedictam vero post annum 289 obiisse signarunt.*

Corpus ejus
Bellovacensi

16 *De S. Romanæ gestis disseruimus, in quibus, ut diximus, anonymi haud magni momenti auctoritas est: nunc cetera ad illam spectantia, quibus ipsemet forte interfuit, ac propterea majoris in his fidei, persequemur; si tamen prius de prima Sanctæ reliquiarum in S. Petri templum translatione pauca dixerimus. Dum sub ethnicis imperatoribus Christianorum in Gallias persecutio viguit, nulla iis erant publica templa, nulla religionis exercendæ libertas. Hinc fideles, si quæ nati erant sanctorum Martyrum corpora, clam ea et secretis quibusdam locis sepeliebant,*

quod et de S. Romanæ exviis factum esse, anonymus scribit: *at invalescente paulatim sub Christianis imperatoribus fidelium numero, paulatim quoque Crucis trophæa erigi, templaque vel condi nova, vel antiqua in Christianorum usum ritumque cœpere converti. Sic Lidorius Turonensium anno A Constantii factus antistes, teste Gregorio Turonensi lib. x, c. 51, intra ipsum urbis sinum primam postmodum edificavit ecclesiam, in eamque S. Martinus, tertius illius urbis episcopus, S. Galiani cœvias intulit. Pari modo S. Romanæ corpus ex eo, quo primum humi conditum est, loco in ecclesiam S. Petri civitatis Bellovacensis cathedralam translatum est, sic num. 3 scribente anonymo. Corpus autem ejus a viris Christianis interim sepelitur: quod tamen exarscente idololatriæ insania, et florescente Christianæ religionis doctrina, translatum est in S. Petri sacario, et honorifice vallatum sepultura. Rei autem gestæ adjuncta peculiariora et nulla sunt, vel incomporta.*

AUCTORE
J. B.

17 *Ceterum S. Petri templum, in quo olim S. Romanæ corpus depositum, diuque servatum fuit, plo illatum. universæ civitatis antiquissimum est, de quo multa Louvetus toto cap. 1 lib. iv; e quibus pauca Latine reddo. Certum est, inquit, id temporis, quo civitatis seu castri Bellovacensis muri conditi sunt, templum (quod, extincta superstitione ethnica, Virgini Mariæ et S. Petro dedicatum est) conditum fuisse atque exstructum. Tum quod murorum (et templi) symmetria sit plane similis, tum quod idola quædam, quæ ethnici adorabant, Occidentali vestibulo etiamnum superstiti spectentur imposita. Porro in hoc templo sedem constituerunt, rebusque divinis usque ad annum mcccxxi operati sunt Bellovacenses episcopi. At quia anno cxcvii vel ad æmulationem usque cathedrales ecclesie passim innovari cœperunt, ceteris ea re cedere Bellovacenses noluerunt. Verum non modo ecclesias S. Stephani, S. Egidii, S. Laurentii, et S. Nicolai instaurare, sed et chorum ecclesie cathedralis Bellovacensis moliri cœperunt, cujus fundamenta jecit Hervæus episcopus. Qua de causa vetus cathedralis ecclesia opus inferius (le bas œuvre) dici cœpit, quo distingueretur a choro, quem opus superius (le haut œuvre) nuncuparunt. Varias deinde illius ecclesie vicissitudines refert, quas loco citato lector curiosus inveniet. Anno 991 conditam seu potius choro autem pag. 38 Loissellus scribit.*

S. Petri tem-
plo illatum.

§ III. Templi S. Quintini exstructio et dedicatio, altera reliquiarum Sanctæ translatio et miracula.

S *anctæ Romanæ exviis posita est S. Petri ecclesia usque ad Guidonis Bellovacensis episcopi tempora, quem circa annum 1065 Bellovacensem cathedram adisse, dixi num. 5. Is, cum e decano et custode ecclesie S. Quintini et archidiacono Laudunensi factus esset Bellovacensium præsul, suum erga illum amorem et venerationem testatum esse voluit, condita in ejus honorem haud procul a Bellovacensibus manibus loco fertili et ameno ecclesia, cui edificandæ manus admovit anno 1067, perfecitque biennio post; qua de re apud Noxæ Gallie Christianæ editores leguntur hi versus:*

Anno millesimo sexagenoque noveno
Est incarnati Verbi sub honore beati
Quintini factus locus iste, Deoque Dicitus.

Eadem Siebertus Gemblacensis refert in Chronographia partim ad annum 1067, partim ad 1069. Ad illum quidem ita loquitur: His temporibus Bellovacensi civitate suo destituta antistite, Guido decanus custosque ecclesie S. Quintini Virdunensis (imo Viromandunensis) et archidiaconus Laudunensis constituitur Bellovacensis episcopus et a Gervasio Remensi metropolitano consecratur. Qui graviter ferens, carere se presentia Quintini martyris, in ejus honore et memoria edificavit ecclesiam, haud longe a mœnibus Bellovacæ urbis. Ad annum vero

F
Guido Bello-
vacensis epi-
scopus S.
Quintino ec-
clesiam

1069

AUCTORE
J. B.

1069 hæc habet: Guido episcopus Beluacensis duobus annis perfectam dedicavit ecclesiam in honore advocati sui Quintini martyris, quarto Nonas Octobris. Sigebertum secutus Nicolaus de Nos lib. III de Canonicis Regularibus. Guidonem aut statim ab inauguratione sua ecclesiam S. Quintini ædificari curasse, non animadvertens Sigebertum (si presse accipienda sunt ejus verba) in anno suscepti a Guidone episcopus falsum esse, ut num. 5 ostensum est. Dici, Si presse accipienda sunt ejus verba: non enim hæc omnia eodem anno (1067) sed his temporibus contigisse, citatus priore loco Sigebertus scribit.

condit, ad-
jecto Canonicorum
Regularium
canobio,

19 S. Quintini ecclesia Canonicorum Regularium S. Augustini canobium idem Guido adjecit, quod circa annum 1078 sub S. Ivone, Carnotensi deinde episcopo, florere cepisse his verbis Sigebertus refert: Ab hoc tempore cepit refflorere in ecclesia beati Quintini Beluacensis canonicus Ordo, primum ab Apostolis, postea a beato Augustino episcopo regulariter institutus, sub magistro Ivone, venerabili ejusdem ecclesie prapósito, postea Carnotensium episcopo. Auctor Disquisitionum de Canonicorum Ordine anno 1697 Parisiis in lucem editarum pag. 549 canobii illius fundationem refert ad annum circiter 1070. De S. Ivone vero ad diem 20 Maji in Opere nostro hæc leguntur: In Calendario S. Quintini Bellovacensis, ista in particulari referuntur: Primus abbas hujus ecclesie, postea Carnotensis episcopus, dedit nobis triginta volumina, calices quatuor, textum aureum, crucem auream, phylacteria quatuor, cruces argenteas et auratas quatuor, dexteram B. Callisti Papæ, thuribula duo argentea. Littera, quibus hujus canobii fundationem confirmat Philippus Gallie rex, apud Gallie Christianæ auctæ auctores tom. X ecclesie Bellovacensis instrumentis pag. 246 insertæ leguntur. Datæ sunt anno Incarnationis 1079; in iisque de S. Ivone hujusmodi mentio fit: Interfuerunt autem et alii, quorum nomina subscripta sunt: Ivo ejusdem ecclesie prælatus. Idem Ivo in Charta Philippi regis, anno 1080 ad canonicos Bellovacenses data, abbas Bellovacensis ecclesie beati Quintini nominatur. Gregorius VII præpositum S. Quintini Ivoem nominat in litteris datis anno 1085 ad illum, ejusque successores regulariter promovendos; quas edidit Acherius in Notis et Observationibus ad Guiberti abbatis Opera pag. 600; ubi et auctorem Vitæ S. Ivois lapsus arguendum, ait, quod ad ann. 1078 S. Quintini Bellovacensis fundationem rejiciat, tum ob versus a nobis laudatos, tum ob Roberti, Sigeberti continuatoris, verba ad annum 1066 et 1069 ita loquentis: Guido Belluac. episcopus duobus annis perfectam dedicavit ecclesiam in honore advocati sui Quintini Mart. 4 Nonas Octobris.

C
eamque, S.
Romanæ reli-
quis ditatam

20 Absolutam suis numeris S. Quintini Bellovacensis ecclesiam et sacra suppellectile abunde instructam Guido solemniter ritu dedicare et S. Romanæ exuviis ditare decrevit. Sigebertus, versus § hujus principio, Gallie Christianæ auctæ auctores, aliique passim Guidonem id reipsa præstitisse, aiunt anno 1069; Louvetus lib. IV cap. 15 anno 1074. Mendum typographicum crederem, nisi posteriorem annum disertis verbis a Louveto expressum legerem. Annum, uti et diem, qua dedicatio illa contigit, aperte quidem non exprimit anonymus noster, eos tamen characteres chronologicos suggerit, eaque dedicationis adjuncta, e quibus Louvetus refelli facile queat: etenim dies translationis, teste anonymo, is fuit, quo ejus recolatur memoria, seu 5 Octobris. Transtulit (Guido) corpus præfatæ virginis et martyris Romanæ de sacrario S. Petri ad eam, quam construxerat, ecclesiam, uno antequam dedicaretur die, eo videlicet, quo ipsius recolatur memoria, inquit anonymus num. 7. Dies autem dedicationis, ut num. 9 habet, Dominica fuit: consequens itaque est, ut dedicatio ecclesie in 4 Octobris, translatio vero reliquiarum in diem Sabbathi incidit, cum pridie dedicationis fuerit habita. Jam vero hæc anno 1074 minime congruunt: siquidem hic annus cyculum solis habuerit 19, litteram Dominicalem E; ac proinde

Kalendæ Octobris feriam 4 seu diem Mercurii occupant; dies vero 5 Octobris, seu dies translationis diem Veneris, dies denique 4 Octobris seu dies dedicationis diem Sabbathi, non Dominicam, cui tamen dedicationem diserte anonymus alligat.

21 Nec minus dedicationis adjuncta Louveto repugnant: nam primo, templi S. Quintini dedicationi Odonem Silvanectensem interfuisse, rursum num. 8 testatur anonymus: Odoni vero Rollandus jam inde ab anno 1072 successerat; in Charta enim, cui titulus: De dono terre apud Rubrium facto ecclesie Silvanectensi, quæ apud Novæ Gallie Christianæ editores exstat tom. X pag. 206 instrumentorum, annus Frolandi seu Rollandi tertius anno 1073 innectitur, ita ut Odonis episcopatus ad annum 1074 extendi nequaquam possit. Deinde quemadmodum anno 1074 jam e vivis Odo Silvanectensis excesserat, ita Manasses eodem anno Remensem ecclesiam jam aliquandiu episcopus reerat, qui tamen, cum templi S. Quintini dedicationi interfuit, nondum episcopali muneris almotus erat. Manasses, inquit anonymus mox laudatus, tunc nobilis clericus, mox futurus Remensis archiepiscopus. Anno autem 1074 jam annis aliquot Manassem Remensi ecclesie præfuisse, ex eo patet, quod anno 1071 privilegio ecclesie Corbeliensis a Philippo rege concessio rogato comitis Burchardi subscripserit, ut apud Marlotum E tom. II Hist. Remensis pag. 167 videre est. Plura in hanc rem ex Nova Gallia Christiana in serie archiepiscoporum Remensium congeri possent, sed hæc sufficere arbitror, ut Louveti refutetur opinio.

22 At, inquit, Louvetum, dedicationem illam anno 1074 contigisse, docuit antiquus canobii S. Quintini Bellovacensis codex, in quo et Vita S. Romanæ continetur, et hic dedicationis annus diserte expressus invenitur; quemque Louvetus in margine laudavit lib. IV cap. 15, uti et Hemeræus in Augusta Viromandunorum illustrata ad ann. 1074, apud quem ista leguntur: Pater Guido, ceterique Pontifices, antecedentibus sanctis corporibus, circuitione debita exteriora ecclesie purificant, quam ingressi in dedicatione ejus anno Dom. 1074 et in divinæ laudis sacrificio, diem produxerunt in vespere. Verum necesse est, ut citatus ab Hemeræo et Louveto codex aut primigenius S. Romanæ Vitæ non continet, aut ea adjuncta a rerum minus perito annis, interpolata sit: ratio petitur ex collato utriusque textu, ubi de perfecta S. Quintini ecclesia sermo est; qua de re hoc modo Louvetus legit: Duobus quippe annis incepit et perfecit eam in decore suo venerandus Guido. Hemeræus autem isto: Duobus enim annis incepit et perfecit eam anno Dom. 1067 in decore suo. Annum quidem eundem F perfectæ ecclesie Louvetus assignat, sed ipso textu expressum non invenit: unde verisimillimum est, Hemeræum textui immiscesse, quod altera manu (ne id ipse fecisse, dicatur) sive in margine sive alibi adjectum erat, idem vero omisisse Louvetum. Subscribendum itaque iis est, qui anno 1069 dedicationem ecclesie S. Quintini habitam volunt, quo cycclus solis fuit 14, littera Dominicalis D. Kalendæ Octobris feria 3 seu dies Jovis, tertia Octobris S. Romanæ sacra dies Sabbathi, quarta vero, qua dedicatio celebrata est, dies Dominica, prout eavigunt characteres chronologici ab anonymo expressi.

23 Ceterum hanc ecclesie S. Quintini dedicationem multum anonymus celebrat, et cum dedicatione ecclesie S. Remigii a S. Leone peracta, de qua ad diem 1 Octobris pag. 117 et seqq. actum est, comparat, tum ob ingentem ad eam undequaque concurrentium multitudinem, tum ob præstantissimorum virorum presentiam, tum denique ob sacrarum exuviarum captam, que ea occasione, ut antiquus dedicandarum ecclesiarum ritus ferebat, in S. Quintini adem illatæ fuerunt. Interfuerunt autem solemnitati hi fere præcipui: Guido Ambianensis, Rathollus Noviomensis, Gualterus Meldensis, Hugo Treassinus, Odo Silvanectensis, omnes episcopali dignitate conspicui; et Manasses jam tum forte electus Remensis sedis archiepiscopus; hos vero omnes (Manassem

si

A si demas) anno 1069 minus episcopale gessisse, varia monumenta ostendunt, quibus subscriperunt, quæque suis locis referunt Novæ Galliæ Christianæ editores. Adfuit quoque, teste Roberto, Offredus sive Effredus S. Quintini Viromandensis decanus; quem ex oscitantia scriptoris prætermisum esse, Claudius Hemeræus asserit. At illum generali nomine complecti anonymus potuit, cum ecclesiæ S. Quintini venerabiles personas S. Quintini martyris corpus secum advexisse notavit; quibus et Heribertum Viromandurum ea tempestate comitem addendum esse, contendit his verbis: Et quamquam liber ille cœnobii Bellovacensis non meminerit Heriberti præsentis festo, non defuisse tamen eum illi solemnitati, illique in Patronum officio Christianæ devotionis, cum Augusta sacrum ejus carpentum Bellovacis veheretur, frequentissimo præsertim cœtu cleri subsequente, Viromanduaque nobilitatis et plebis, Heriberti pietas in Superos, religiosus timor ejus, ne qua fraude furtive sacra pignora, vel aliqua portio custodis Divi sibi Veromanduisque deperiret; partem Bellovacensis agri complexus Heriberti principatus, et quæ verba infra sequuntur, CONVENIT UNIVERSIS VICINE LONGINQUEQUE PROVINCIÆ PRINCIPATES, certa ratione persuadent. Sed verba illa in S. Romanæ Vita, prout apud Acherium exstat, non leguntur: sola vero Heriberti pietas rem certam non facit.

circumlati-
que variis
Sanctorum
reliquiis.

B 24 Dedicatōnis illius celebritatem non parum auxere tum S. Romanæ, tum aliorum Sanctorum reliquiæ, quæ eo die fideiūm venerationi expositæ in eadem ecclesia fuerunt, ritūque solemniter circumlatæ, nimirum SS. Quintini et Luciani martyrum, quorum ille Veromanduis, hic Bellovacensibus patronus est; S. Justi, cujus Martyrologium Romanum ad diem 18 Octobris his verbis meminit: In territorio Beluacensi sancti Justi martyris, qui adhuc puer in persecutione Diocletiani sub Rictiovaro præside cæsus est. Hujus reliquiæ circa ann. 850 e vico cognomine, Normannorum metu, Bellovacum translatae esse, ibique ad suam usque ætatem quiescisse, lib. III cap. 11 Louvetus scribit, aliumque facit ab eo, qui in ecclesia B. Virginis Lutetiæ Parisiorum colitur. Eodem quoque tempore Bellovacum translatae sunt reliquiæ SS. Geremari et Ebrulfi, uti et SS. Angadrismæ et Constantiani, quorum omnium hic mentionem anonymus facit. Videtur potest tom. VI Septembris pag. 695 et seq.: ubi de S. Geremaro, ejusque reliquiis Bellovacum translatis non pauca disputantur. S. Ebrulfi Acta ad diem 23 Julii illustrata sunt: de S. Angadrismæ ad diem 14 Octobris, quo colitur, suus erit dicendi locus. S. Constantianus colitur die 1 Decembris. Prolixo eum elogio Saussayus celebrat, quod ita concludit: Hujus tamen corpus tot radiis coruscum postea ad agrum Bellovacensem translatum fuit, ad Bretolium monasterium, pia cura Goduini fundatoris, Bretolii comitis et Carnutensis vicecomiti, qui ibidem quiescit. Ceterum egregia in hospitium suos liberalitate usus Guido episcopus, S. Quintini digitum dono accepisse, et in novo cœnobio deposuisse, ubi multo honore cultus est, ad annum 1074 Hemeræus est auctor.

Cœnobium
canonicorum
Regularium.

C 25 Fluxerat hæc cura et largitate Guidonis episcopi cœnobii S. Quintini et volo res: at non ita multo post sortis vicissitudinem experiri coacti sunt non levem: pulso enim a Philippo rege in exilium Guidone, ad nihilum prope redacta est ejus sedes, rebus suis spoliati canonici, erepta in primis S. Quintini ecclesiæ ornamenta. Exsiliū Guidonis causam, quam anonymus tacet, novæ Galliæ Christianæ editores hæc adducunt: Huic porro monasterio (S. Quintini) a se condito plura dominia ac parochias contulit (Guido) interim expostulantibus populo et clero, quod, ut illud cœnobium conderet, ditaret, ornaretque, subditos suos oppressisset, nec peperisset ecclesiis, querelæ ad regem et optimates in præsulem delatæ, quæ etiam pervenire usque ad Alexandrum II Papam, qui Gervasio archiepiscopo scripsit anno circiter 1064 epistolam 18, ut de his rebus inquireret. Atque hæc quidem Octobris Tomus II.

citatis Alexandri litteris satis conformia sunt, in quibus de Guidone ita loquitur Pontifex: Beluacensem autem episcopum, quem res ecclesiasticas et populum Dei atrociter disperdentem audivimus, si verum est, jubemus ita virga sanctæ auctoritatis ferias, ut ceteri, si qui sunt similes ejus, exemplo corrigantur.

AUCTORE
J. B.

26 Verum ea, quæ de cleri populique expostulatione, de querelis ad regem, optimates, et Alexandrum Pontificem delatis, hujusque ad Gervasium Remensem archiepiscopum litteris narrantur, non de tempore, quo jam S. Quintini cœnobium perfectum absolutumque erat, at de prioribus Guidonis in episcopatu annis, quibus ædificium illud meditari cœpit, et ad id necessaria comparare, intelligenda sunt, quamquam illud alterum prædictorum auctorum verba insinuare videantur. Etenim non nisi anno 1069 perfectam fuisse S. Quintini ecclesiam, vel ii ipsi, de quibus agimus, auctores scribunt, cui biennio tantum ante manus primum admotas fuisse, ex anonymo liquet; atque adeo fieri minime potuit, ut jam inde ab anno 1064 vel circiter de Guidone, quasi in Operis illius constructionem nimis jam sumptus contulisset, apud Pontificem depositæ fuerint querelæ, isque jam tum Gervasio rescripsit, ut de his rebus inquireret. Adde, Gervasium in vivis esse desiisse anno 1067 vel 4 Non. Jul., quod iidem auctores tradunt: vel 4 Aprilis, quod Marlotus asseruit: sancti vero Quintini ecclesiam non ante hunc annum condidisse, jam dictum est in superioribus sæpe. Jam vero, quæ porro secuta sunt, audiamus.

absente Gui-
done,

E

27 Guido vero, inquit, quos dixi, auctores, gravia patitur: Romam confugit ad Alexandrum, a quo postquam benigne susceptus esset, in Franciam eodem anno (1064 vel circiter) reversus est, probavitque anno 1072 fundationem canonicorum in ecclesia S. Vedasti, ex Loisello pag. 234, ac Louveto tom. I pag. 695; et eodem circiter anno institutionem decani in ecclesia collegiata Gerboredi, quæ ex Pilleto fundata fuerat sub Hugone Capeto rege, ut videre est apud eundem Pilletiū, pag. 24 et 44. Sed paulo post concitata rursus procella, ejectus est ex urbe sua anno mxxiii tam a plebe sua, quam ab ipso rege. Unde profectus iterum Romam recepit se ad Gregorium VII Papam, cujus patrocinio controversia omni cum rege, cum Castellano urbis, et plebe aliisque composita, obtinuit absolutionem ab eodem summo Pontifice in synodo (Romana anni 1074) pro clericis et civibus, qui ob injurias illatas excommunicati fuerant. Id nos docent præcipue Gregorii epistolæ 74 et 75 lib. I scriptæ Idibus April. an. mxxiv clero et populo Bellovacensi, et ipsi regi; quibus nimirum utrosque serio admonet Pontifex, regem, ut illata Bellovacensi Ecclesiæ damna resarciat; clerum vero et populum, ut debitam præsulī suo obedientiam præsentent. Exstant ille apud Loiselum pag. 233 et 236, sed male ad annum 1075 referuntur: cum quod Bellovacensium absolutionem in concilio Romano anno 1074 celebrato Guido, memorabili sane exemplo, impetraverit, tum quod hæc litteræ data sint Indictione 12, Idibus Aprilis, ac proin anno 1074.

gravia pati-
tur:

F

28 Pulso in exilium Guidone, in canonicos Regulares S. Quintini, quos ille et instituerat et bonis prædiisque ditavit, præcipue sævitum est, adeo ut præ inopia, teste Louveto, vel ipsam sacram suppellectilem oppignerare compulsi fuerint: verum reduce ad sedem Guidone anno 1073 (quod ex charta, cui eo anno subscripsit, apud Loiselum pag. 260, patet) sub idem fere tempus circumtulērunt egregiam virginem ROMANAM, inquit anonymus num. 10, per vicinas regiones, in redimendis ecclesiæ ornamentis expensuri, quidquid eis a fidelibus offerretur; et eo quidem fructu, ut ad monasterium reduces ornamentorum maximam partem piorum hominum largitione redemerint. Simile quid etiam de S. Ebrulfi reliquiis anno 1437 Bellovacensi factum fuisse, accepimus. Ceterum propitium sibi S. Romanam ea occasione fidelium pietas habuit, ut gemina miracula produnt, quæ recenset anonymus. Quamquam autem non

sed eo reduce,
damna resarci-
cit, circumdu-
ctis Sanctæ
reliquiis.

ACTORE
C. B.

non nisi duo explicarit, his tamen plura sanctam Virginem effudisse beneficia, ac effundere porro perreisse, satis hæc verba declarant, quibus narrationi suæ finem imponit: His atque aliis virtutibus insignis, gloriosa Virgo cum apud Beluacum referretur, communi exultatione ab omni populo recipitur, et ad ecclesiam S. Quintini, unde asportata fuerat, latis psallentium, veniamque postulantium vocibus deducitur, et inter Sanctorum Sancta reponitur. Ubi si quis fide certa Dominum deprecaturus advenerit, sine dubio postulata amborum intercessionibus obtinebit: quod multarum infirmitatum curationes et crebræ laborantium nobis insinuant consolationes. De quibus sane doleo, nihil a me usquam esse repertum. Addit Arturus in Gynæceo sacro ad diem 4 Februarii, S. Romanæ corpus, liberalitate domini Michaelis Prioris de Poix, thesæ locupletiori, mireque ornate anno 1520 fuisse inclusum.

VITA

Auctore anonymo.

Ex Ms. abbatiæ S. Quintini Bellovacensis.

B

CAPUT I.

S. Romanæ martyrium.

Missos a S.
Romana
Ecclesia

Deus bonus, justus, omnipotens, qui misericordiam suam humano generi numquam negavit, omnesque in commune mortales ad cognitionem sui abundantissimis semper beneficiis erudit, voluntariam errantium cæcitatem, et proclivem in deteriora nequitiam secretiore consilio, et altiore pietate misertus est, mittendo Verbum suum, coæquale sibi atque coæternum: quod caro factum divinam naturam naturæ contemperavit humanæ, ut illius ad infima inclinatio, nostra fieret ad summa profectio. Ut hujus inenarrabilis gratiæ per totum mundum diffunderetur effectus, cum duodecim Apostoli per Spiritum sanctum omnium edocti sermone linguarum imbuendum Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent, beatissimus Petrus Apostolici ordinis princeps, et Coapostolus ejus Paulus, vas electionis ad arcem Romani destinantur imperii, ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus diffunderet. Hæc autem duo præclara divini seminis germina in quantas segetes populorum pullaverint, attestatur ad passionis tolerantiam eorum exemplo roborata ibidem occisorum innumerabilem copia martyrum.

in Gallias fidei
Christianæ
præcones

2 Romana igitur ab eis plantata Ecclesia et a successoribus eorum irrigata, Domino præstante incrementa, ad extirpandas antiqui hostis versutias, per diversas mundi partes direxit de fidei suæ fonte potatos divini prælii bellatores. Hujus intentionis devotione egressi sunt ex eadem urbe duodecim Christi milites nobilissimi et egregii prædicatores *a*, qui Galliarum se ingerere non dubitarent atrocitati, idololatriæ eradicaturi falsitatem et fidei seminarij veritatem. Inter quos velut lucernæ super candelabra positæ, effulserunt Christi martyres Quintinus atque Lucianus *b*, quorum alter Ambianensem, alter vero Beluacensem, quoadusque insigni martyrio coronarentur, adorsi sunt expugnare incredulitatem.

imitata S. Ro-
mana, Bello-
vacæ

3 Erant eodem tempore Romæ in sanctæ conversationis habitu duodecim virgines generosæ, invicem sibi una religiosæ fidei familiaritate conjunctæ: in quarum mentibus virtus sacræ opinionis procreaverat honorabile culmen gratissimæ honestatis. Eruditæ enim erant multimodis virtutum generibus, et sanctarum documentis Scripturarum formabantur omni opere pietatis, proficientes sanctæ devotionis gratia, divina eis propitiante clementia. Audientes itaque quorundam relatione

multimoda supradictorum martyrum certamina, simili desiderio accense, concordante voto, neglectaque patriæ et parentum dulcedine, fines Gallorum, Domino ducente, feruntur advenisse *c*. Præcordialiter enim scientes, quoniam quicumque plus laborat in Dei servitio, majoris præmiæ remuneratione condignus habebitur in futuro, elegerunt temporales sustinere angustias, quibus retributiones nanciscerentur æternas. Nulla dolositas, nullus rancor invidiosæ fraudis obviaverat in itinere Sanctis, quoniam unitæ erant auxilio dexteræ cælestis. Gratia autem divini Spiritus admonente, ab invicem separari jussæ sunt; quo unaquæque earum suo ingenio fructum multipliciter acquireret Deo. Beata igitur nomine et merito Benedicta *d* cum quadam collectanea sua Leoberia *e* Laudunum *f* venit. Et ROMANA Beluacum *g* adiens, cepit toto cordis affectu Domino famulari. Sociata enim quibusdam Christianis, quos Dominico ovili adjecerat prædicatio S. Luciani, instabat jejuniis, et orationibus crebris, et despiciebat omnia pro amore patriæ cælestis. Erat enim mira patientiæ, sanctæ humilitatis et cælestium gratiarum exornata donis; mente tranquilla, sermone nitida et opere sancta. Sic antecedeat nobilitatem corporis nobilitas mentis.

4 Cum autem princeps terreni imperii *h* a principe suo diabolo instigatus delendam Christianæ fidei religionem, et exaltandam idololatriæ superstitionem, per lata terrarum spatia iniquitatis decreta divulgasset, servos Dei et ancillas, ubicumque inventi essent, aut idolis immolare, aut per diversa tormentorum genera mortis periculo subjacere adigebat *i*. Urbs in monte constituta, beata videlicet Romana, supra fundamentum, quod est Christus, posita, occultari non potuit. Accepto enim in vase oleo, accensam vigilans lampadem, quæ minime extingui posset, habuit, quæ ab amoris Christi flagrantia neque minis suppliciorum, neque deceptionibus blandimentorum aliquatenus tepescere potuit. Resistens igitur fortiter persecutoribus, accepta capitali sententia, maluit pro Christo mori, quam diabolicæ servitutis spurcitiæ inquinari. Transverberata est itaque gladio piissima Virgo *k*. Cujus anima stola innocentiae et virginitatis ornata, summi Regis conspectibus est presentata, Agnum, quicumque ierit, cum his, qui sine macula sunt, ante thronum Dei secutus.

5 Corpus autem ejus a viris Christianis interim sepelitur: quod tamen, exarescente idololatriæ insania, et florescente Christianæ religionis doctrina, translatum est in S. Petri sacrario, et honorifice vallatum sepultura. Sed quoniam *l* præcis affluere temporibus, artati persecutionis instantia, ordinem passionis ejus non scripserunt; et posterius de ea, quæ non perspexerunt, ne adinventores innotarum rerum æstimarentur, asserere dubitaverunt; decreverunt majores nostri diem martyrii ejus se non solemniter celebrare, nec tamen memoriam ejus passi sunt omnino inolescere, scientes, quod martyrio coronata, Christi coheres regnat in gloria.

ANNOTATA.

a S. Dionysium intelligit ejusque socios, qui variis Galliae locis fidei lucem suis prædicationibus intulerunt: S. Dionysii socii secundum Acta S. Fusciani hi fuerunt: SS. Fuscianus, Victoricus, Piatto, Ruffinus, Crispinus, Crispinianus, Valerius, Lucianus, Marcellus, Quintinus et Regulus. Alibi paulo aliter recensentur.

b Uterque S. Piatone prior occubuit. Vide Comm. præv. num. 11.

c Quod de duodenario isto Virginum numero anonymus narrat, parum certum est. Reliqua vero, quæ hic ponuntur, ex Actis S. Benedictæ virginis martyris fere descripta videntur.

d Agitur de ea ad diem 8 Octobris.

e De illa nihil compertum mihi est, præter id, quod tum hic, tum in Actis S. Benedictæ narratur.

f Suessionum urbs est in Gallia Belgica ampla

et

A et munita 50 leucis Lutetia Parisiorum in ortum æstivum distans, SueSSIONE 9, GUISSIA 7, REMIS 10. Ex Baudrando.

g De Bellovaco vide num. 1 Comm. præv.

h Verisimiliter Diocletianus. Vide num. 12.

i Hinc haud consequens fit, S. Romanam passam fuisse sæculo iv, quamvis verba illa Diocletiani persecutionem sub initium sæculi iv ceptam denotare videantur. Vide num. 15 Comm. præv.

k Verisimiliter inter annum 287 et 292. Post annum 290, inquit Martyrologium Parisiense novum.

CAPUT II.

S. Romanæ reliquiarum translatio.

regnante
Gallia rege
Philippo,

a

b

c

d

e

f

NOstris vero temporibus a cum comes Flandriensis Balduinus b puerum Philippum, Henrici regis filium, ad regni proveheret solium e, ipsumque pro eo disponderet regnum, civitas Beluacensis suo destituta est antistite d. Annuente igitur supernæ pietatis æquitate, Guido decanus, custosque ecclesiæ S. Quintini Vermandensis e, et archidiaconus Laudunensis f, constitutus est a præfato principe Beluacensium episcopus, ordinante eum cum ceteris ejusdem provincie episcopis viro illustri Gervasio Remensi metropolitano g. Vir quippe nobilis prudenter ascendens altiores gradus Ecclesiæ, adeptus est culmen episcopale. Qui facile non carere se ferens præsentia martyris, de cujus uberibus ecclesiæ suxerat lac doctrinæ spiritualis, in honore et memoria ejus ædificavit ecclesiam haud longe a mœnibus Beluacæ civitatis in amœnissimis locis. Circumdatus enim pratorum, fluminisque jucunditate, et vinearum ubertate, alacriores efficit ibi conversantes, vernæ viriditatis continua recreatione, et purissimis aeris delectatione. Quæ cum sit admirabilis specie sua compositionis, admirabilior haberi potest ipsa facilitate celeberrimæ constructionis. Nulla enim tam brevi spatio tantum opus efficeret vis humana, nisi intercedente martyre, virtus auxiliaretur divina. Duobus quippe annis incept, et perfecti eam in decore suo h.

h
Guido Bellovacensis episcopus

* conficienda

C

i

k

l

in conditam a
se S. Quintini
ecclesiam,

m

7 Idem reverendus Guido episcopus dealbatam undique et depictis insignitam laquearibus, honoratam pretiosis ad cooperienda altaria, sive parietes in gyrum ornamentis, cum sacerdotalibus reliquorumve ministrorum indumentis, ornatam auri et argenti copia, unde honorabiliter deforis decorata sunt multa sancti Evangelii volumina, perfecta sunt vasa ad conficiendi * Domini Corporis et Sanguinis Sacramenta, et ad reliqua ecclesiasticis utilitatibus congrua mysteria, additis redditibus, quæ sufficere possint quam plurimum canonicorum necessitatibus, patris circum multis ædificiis vitæ eorum maxime opportunis. Qui inspiratione divina, sapienti usus consilio, cum grandi honore, comitantibus turbis psallentium clericorum atque laicorum, transtulit corpus præfate virginis et martyris Romanæ de sacrario sancti Petri i, ad eam, quam construxerat ecclesiam, uno antequam dedicaretur die, eo videlicet, quo ipsius recolebatur memoria k, nulla hominum providentia observante, sed solius Dei gratia ad exaltandam suæ Martyris gloriam disponente. Constitutum est, namque ut ab eodem tempore annis omnibus ejus festivitas honore illic congruo celebraretur. Aggregavit idem episcopus undique collectas multorum Sanctorum reliquias, quarum partem in altaribus et in Sanctis Sanctorum l collocaret, partem auro et lapidibus includens, sancto altari ad adornandum templum anteponebat.

8 Sed quoniam de ejus dedicatione ecclesiæ fecimus mentionem, non inconvenienter videtur aliqua de ipsa disserere. Quoniam nec multo ante tempore, nec post dedicatam sancti Remigii ecclesiam a domino Leone Papa viro sanctissimo m audita est in aliqua mundi parte tam gloriosa dedicatio. Ad hanc advenientes ecclesiæ sancti

Quintini venerabiles personæ, triumphali honore advexerunt secum ipsum corpus egregii martyris. Convenerunt etiam cum copioso cleri militiaque comitatu multi episcopi, Guido Ambianensis, Ratholdus Noviomensis, Gualterus Meldensis, Hugo Trecassinus, Odo Silvanectensis, Manasses tunc nobilis clericus, mox futurus Remensis archiepiscopus n. Convenit utriusque sexus, diversarumque ætatum innumerabilis populus. Qua alacritate, quo triumpho occurrit episcopus Beluacensis advocato suo martyri Quintino et coepiscopis suis? quotiens et quanta obedientia obtemperantes ei in ipsa die solemniter secum processerunt Beluacenses canonici? Quæ lætitia, quod gaudium per vicus et plateas agebatur? Non enim indigena erat, qui non amicum, propinquum, socium, hospitem advenisse cognosceret, lætusque amplexaretur, cum in eorum susceptione nemo gravaretur. Curia enim episcopalis sufficienter omnibus omnia distribuebat necessaria.

9 Orta est interim Dominica dies o: et ex præcepto antistitis processit ad dedicandam ecclesiam congregatio omnis clericorum atque monachorum cum sanctorum corporum pignoribus et reliquis sacræ militiæ insignibus. Hic ergo sanctorum sociorum Quintini et Luciani corpora sibi obviam facta sunt. Hic sancti pueri et martyris Justi, sanctorumque Geremari et Ebrulli, atque Constantiani confessorum, hic sanctarum Romanæ, atque Angadrismæ virginum corpora collecta sunt. Congregata multitudine infinita, pater Guido ceterique Pontifices sacris accinguntur indumentis: qui, antecedentibus se sanctis corporibus, circuitione debita exteriora ecclesiæ purificant; ut, quod illi agebant visibili mysterio, invisibili * sanctificaret effectu. Quam deinde ingressi in dedicatione ejus p et in divinæ laudis sacrificio diem perduxerunt in vesperam. Quibus peractis, omnes qui adveniant, sine alicujus exceptione personæ, non solum illo, sed et subsequenti die suprascripti patris solemnem recepit convivium. Completa itaque tanta dedicationis exultatione, idem coepiscopos suos recedentes amplissimis lætificavit muneribus. Competenti autem Virgini et Martyri veneratione sanctam Romanam, in præfata ecclesia quiescentem, annis pluribus honoravit.

10 Illa vero, quæ dubitantibus, et se non digne venerantibus noluit aperire, credentibus et honorantibus eam, quod ab omnipotenti pietate, quæ vellet, obtineret, evidentibus documentis asseruit. Nam cum rex Philippus adolescens, de procuratoris potestate egressus, regni sui gubernacula suscepisset q et juveniliter ejus iracundia exardescens in sæpe dictum venerabilem virum Beluacensem episcopum non recte, non jure expulsum ab episcopatu suo, ablatis omnibus, anno integro exilii pœna fatigasset r, tandem recuperata regis benevolentia, desolata et pene ad nihilum redacta sedi suæ restituitur episcopus s. Cum vero major vastitas, vehementiorque desolatio et ornamentorum alienatio ecclesiæ, quam construxerat, incubisset, clerici condolentes, eam, cui serviebant, diutius esse inornatam, simulque auctorem ipsius a redemptione eorum, quæ ablata fuerant, allevare cupientes, circumtulerunt egregiam virginem Romanam per vicinas regiones, in redimendis ecclesiæ ornamentis expensuri quidquid eis a fidelibus offerretur. Qui cum pago Vilcasino gradientes, apud Medantum t pervenissent, extra oppidum in quadam parochia hospitium habere decreverunt.

11 Erat in eodem oppido quidam languens Berengarius, qui per triennium infirmitate detentus a lecto non surrexit. Hic audiens clericos cum sancto corpore advenisse, mandat eis suppliciter per affines suos, ut sibi una nocte ante sanctam Virginem permittant excubare. At sacri thesauri custodes primo cautæ observationis gratia omnem a se segregandum extraneum, nec hunc accipiendum dictitantes, mox presbyterorum et reliquorum non spernendi testimonii virorum, bonum

AUCTORE
ANONYMO.

n

et insigni
pompa dedi-
catam inseri
Sanctæ reli-
quias

o

E

* subaudi
Deus

p

quæ, dum per
varia loca

q

F

r

s

circumferuntur,

AUCTORE
ANONYMO.

bonum esse illum hominem, sed languere, referentium, precibus inflexi, petitioni ipsius acquiescunt. Allatus est itaque in lecto, qui se movere non poterat. Qui quantam fidem habuerit, quantaque devotione supplices Deo preces sanctæque Virgini obtulerit, sanitas reddita declaravit. Collocutus namque post noctem mediam cum sacri corporis ministris, testatus est, se sanctam virginem Romanam visitasse, et omnem infirmitatem ab eo abstulisse. Quo audito, læti usque dum lucesceret in divinis laudibus permansere. Venientibus autem mane ad ecclesiam presbyteris cum populo, gaudens referebat in publicum sanus factus, quanta liberationis gratia, interveniente sancta Virgine, resperserit eum Dominus. Divulgata illico res per oppidum ad venerationem Virginis excitat universos. Quam cum hymnis et canticis suo oppido inferentes, in ecclesia sanctæ Mariæ semper Virginis hospitalitate honorifice receperunt. Cumque die altero ministri sancti corporis cum eodem recederent, sanitati redditus pariter profectus est. Cumque admoneretur, ut rediret, respondit, se nullatenus domum suam ingressurum, neque a sancta Virgine recessurum, donec, unde egressa fuerat, ad sancti martyris Quintini reportaretur ecclesiam. Quod et fecit, et se sancto Quintino, et sanctæ Romanæ liberatrici suæ in servum perpetuum dedit.

miraculis illustrantur.

u

12 Itinere vero, quod cæperant, pergentes, cum longitudine viæ fatigati Argentolio *u* requiescerent, quanta benedictionis suæ largitate famulos suos beatissima Virgo paverit, referamus. Erat enim tempus Quadragesimale, in quo inundatio pluviarum exuberantiam fluviorum auxerat: ipsaque exuberantia capiendorum facultatem piscium excluderat. Cum autem alumnos sanctæ Virginis et extensum iter, et prolixius jejunium indulgere sibi largiore refecione admonerent, egressi ad vicini fluminis ripam piscatores, quos de navicula egredientes conspicunt, ut sibi pisces pro amore sancti Corporis, quod secum deferebant, tribuerent aut venderent, postulabant. Qui prius sciscitantes unde, et ejus meriti esset sanctum illud Corpus, et quo nomine diceretur; tandem responderunt, se neque pisces habere, neque aliquos in transactis quindecim diebus proximis accipere potuisse, totumque diem illum in opere tali frustra consumpsisse, et tamen in nomine Domini, et honore sanctæ Virginis iterum in aquam ingressuros, et si quid acciperent, ei alacriter oblaturus. Res mira, credibilis eorum, qui videre et affluere, assertionibus comprobatur. Mox enim ut ingressi flumen dimiserunt in eo rete, conclusa est piscium copiosa multitudo: de quibus, plurimis sibi retentis, obtulerunt sancto Corpori nonaginta quinque. His atque aliis virtutibus insignis gloriosa Virgo, cum apud Beluacum referretur, communi exultatione ab omni populo recipitur, et ad ecclesiam sancti Quintini, unde asportata fuerat, lætis psallentium, veniamque postulantium vocibus deducitur, et inter Sanctorum Sancta reponitur. Ubi si quis fide certa Dominum deprecaturus advenerit, sine dubio postulata amborum intercessionibus obtinebit: quod multarum infirmitatum curationes et crebræ laborantium nobis insinuant consolationes.

SS. Romanæ et Quintini cultum auctor commendat.

15 Nos ergo festivitatem sanctæ Romanæ unanimiter et cum gaudio celebremus, pretiosumque supradictum martyrem cum ea imploremus, ut ipse pro fundatore et glorificatore ecclesiæ suæ; et ipsa pro institutore et amplificatore solemnitate suæ domno Guidone episcopo, et devoto clero,

omnique populo intercedere dignentur *x* apud Deum, cui servierunt, cui placuerunt, in quem vivunt, per quem possunt, quod possunt, qui est benedictus, et laudabilis et gloriosus, superexaltatus in sæcula, amen.

ANNOTATA.

a Hinc collige, quæ sequuntur, scripta fuisse ab aliquo, qui tum temporis vivebat.

b Hujus nominis V, cognomen Insulensis.

c Successit Henrico I Gallia regi Philippus pater I anno 1060, natus anno 1035.

d Guilberto seu Goisberto, cujus obitum anno 1065 Louvetus consignat.

e Fanum S. Quintini munita Picardie civitas ad Somonam fluvium in diocesi Norvioniensi.

f Vide litteram I in Annotatis ad caput I.

g Rexit ecclesiam Remensem ab anno 1033 usque ad annum 1067 secundum Gallia Christiana auctores: Guidone autem ordinavit anno 1065 aut 1064.

h Hemeræus ad annum 1074 legit: Duobus enim annis incepit et perfecit eam anno MLXXII in decore suo: quod non de completa, sed cepta S. Quintini ecclesia intellige. Vide num. 19.

i Vide, quæ de ecclesia S. Petri dicta sunt num. 18.

k Nempe 3 Octobris: nescio, qui de causa Arturus ad diem 4 Februarii, Lahierius vero ad diem 2 de S. Romana agant.

l Id est, in Sanctuario, seu majoris altaris loco, servandis Sanctorum reliquiis destinato.

m De ea fuse actum est tom. I Octobris pag. 117 et seqq.

n Guido Ambianensi ecclesie præfuit ab anno 1038 usque ad 1075. Ratholdus, seu Ratbodus Norvioniensi ab 1068 usque ad 1098. Gualterus Meldensi saltem ab anno 1043 usque ad 1082. De Odone Sylvanectensi, et Manasse Remensi vide dicta num. 22.

o De Hugone autem Treccassino Sammarthani fratres ita scribunt: Isque (Hugo II) aut superior (Hugo I) affuit sacro Philippi I regis anno 1059, cujus etiam diplomati subscriptus 1067 pro confirmatione prioratus S. Martini Parisiensis: anno 1071 et 1073 carta Floriacensi subscriptus reperitur.

p Die 4 Octobris anni 1069, ut num. 21 et seqq. ostensum est.

q Apud Hemeræum male insertum legitur: anno 1074.

r Philippus Gallie rex a morte Balduini anno 1067 per se regnum administrare cepit, licet pauciores, quam tum temporis requirebantur, nempe 15 tantum annos numeraret, inquit Daniel in Historia Franciæ: cum Balduino nemo substitutus sciatur.

s In exilium pulsus est Guido 1075.

t Anno 1074.

u Pagus Vulcassinus (le Vexin) a Gisortio ad Pontesiam protenditur Itam inter et Isaram seu Esiam et Belloracensi territorio contiguus est: duplex distinguitur Franciscus et Normannicus: in illo ad Sequanam oppidum situm Meulan Gallie dictum, Mellentum vocat Castellanus. Haud procul hinc aliud quoque oppidum in eodem Vexino Francico ad Sequanam situm, cui nomen Gallicum Mante, quod Castellanus Meduntam nominat: vocum Meduntum et Medunta affinitas, de posteriori hic sermone esse, utcumque innuit: at Louvetus diserte habet Meulan.

v Vicius elegans prope Parisios Gallie Argenteuil, qui tunica Domini inconsutili gloriatur.

x Altera nota temporis, quo hæc ab anonymo exarata sunt.